

УДК 631.11

Василь Бандерич

**НЕДЕРЕВНА ПРОДУКЦІЯ (НП) ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ
ЯК СКЛАДОВА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ**

Василий Бандерич

**НЕДРЕВЕСНАЯ ПРОДУКЦИИ (НП) ЛЕСОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ЗЕМЕЛЬ
КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА**

Vasyl Banderych

**NON-TIMBER PRODUCTS (NP) OF THE FORESTRY LANDS AS A COMPONENT
OF THE RESOURCE POTENTIAL**

Лісове господарство України, незважаючи на певні спроби реформування, залишається малоефективним. Протягом останніх років, у період дії фінансово-економічної кризи, використання лісогосподарських земель спрямовувалось, в основному, для потреб нарощування обсягів заготівлі лісодеревини, натомість недеревним функціям земель лісогосподарського призначення не приділялась належна увага. Практично безоплатна та неконтрольована заготівля дикорослих плодів і ягід, випас худоби на території лісового фонду, сінокосіння завдають шкоди лісовим землям, що часто призводить до надмірного споживання цих ресурсів та втрати біорізноманіття. Обґрунтовано необхідність раціонального використання недеревних ресурсів лісогосподарських земель, що сприятиме розширенню асортименту продукції підприємств лісового господарства, підвищенню їх дохідності і прибутковості та забезпеченню населення харчовими та лікарськими товарами. Проаналізовано сучасний стан та динаміка заготівлі і використання неосновної лісової продукції (недеревного походження). Важливе місце відведено тлумаченню поняття «недеревна продукція» лісогосподарських земель. Обґрунтовано необхідність планування та ведення обліку основних видів продукції лісогосподарських земель недеревного походження. Проведено аналіз використання недеревних ресурсів в Україні та розкрито його основні недоліки. Пропонуються рекомендації, спрямовані на вдосконалення використання недеревних лісових ресурсів.

Ключові слова: недеревна продукція, лісові землі, використання лісових ресурсів, екологія, економіка.

Табл.: 1. Бібл.: 8.

Лесное хозяйство Украины, несмотря на определенные попытки реформирования, остается малоэффективным. В течение последних лет, в период действия финансово-экономического кризиса, использование лесохозяйственных земель направлялось, в основном, для нужд наращивания объемов заготовки лесодеревяины, однако недеревными функциями земель лесного фонда не уделялось должного внимания. Практически бесплатная и неконтролируемая заготовка дикорастущих плодов и ягод, выпас скота на территории лесного фонда, сенокосение наносит ущерб лесным землям, часто приводит к чрезмерному потреблению этих ресурсов и потере биоразнообразия. Обоснована необходимость рационального использования недеревесных ресурсов лесохозяйственных земель, что будет способствовать расширению ассортимента продукции предприятий лесного хозяйства, повышению их доходности и прибыльности и обеспечению населения пищевыми и лекарственными продуктами. Проанализировано современное состояние и динамика заготовки и использования неосновной лесной продукции (недеревесных происхождения). Важное место отведено толкованию понятия «недеревесной продукции» лесохозяйственных земель. Обоснована необходимость планирования и ведения учета основных видов продукции лесохозяйственных земель недеревесного происхождения. Проведен анализ использования недеревесных ресурсов в Украине, раскрыты основные недостатки, которые имеют место при этом. Предложены рекомендации, направленные на совершенствование использования недеревесных лесных ресурсов.

Ключевые слова: недеревесная продукция, лесные земли, использование лесных ресурсов, экология, экономика.

Табл.: 1. Библ.: 8.

The forestry of Ukraine, despite some reform efforts, remains ineffective. During the past years, the period of the financial crisis, the use of the forestry lands directed mainly for the purpose of increasing the volume of harvesting of the forest wood, while non-timber functions of the forestry lands are not paid due attention. Almost unpaid and uncontrolled harvesting of wild fruits and berries, grazing on the territory of the forestry funds, haymaking harmful to the forestry lands, which often leads to the excessive consumption of the resources and the loss of biodiversity. The article substantiates the necessity of the rational using of non-timber resources of the forestry lands that would enhance the range of the products of the forestry enterprises, increase their yields and profitability, and ensure the population with food and medical products. It is analyzed the current state and dynamics of the procurement and using of non-core forestry products (non-timber origin). Paid attention to the interpretation of the term «non-timber products» of the forestry lands. It is proved the necessity of planning and accounting of the major types of products of the forestry lands of non-timber origin. Analyzed the use of non-timber resources in Ukraine and revealed its main drawbacks. It is proposed the recommendations aimed at improving the using of non-timber forestry resources.

Key words: non-timber products, forest lands, use of the forest resources, ecology, economy.

Табл.: 1. Библ.: 8.

JEL Classification: Q 23

Постановка проблеми. Землями лісогосподарського призначення, крім лісодеревини, генерується недеревна продукція. Зокрема, це стосується лікарських рослин, гри-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

бів, ягід, випасання тварин, генези фауністики й флористики, організації лікування й відпочинку тощо. Втім, як засвідчують дослідження, власниками й користувачами не приділяється належна увага недеревній продукції лісових земель.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діюча в Україні система управління, збирання, заготівля та використання недеревної продукції, що генерується лісогосподарськими землями, не є достатньо дослідженою та не реалізовується повною мірою. Складнощі та недоліки, що пов'язані з інтенсивністю користування, обсягами заготівлі та встановлення економічної цінності недеревній продукції в Україні, досліджуються О. Фурдичком, І. Синякевичем, Я. Ковалем, Є. Мішеніним і багатьма іншими відомими вченими. Особливо це стосується економічної ефективності використання недеревної продукції, яка не є достатньо дослідженою, а тому потребує подальших більш детальних та науково обґрунтованих досліджень.

Дослідження науковців засвідчують, що дальніше використання лісових ресурсів недеревного походження на лісогосподарських землях потребує проведення їх економічного оцінювання. Зокрема, Л. О. Малик пропонує стягувати плату за спеціальне використання недеревної продукції рослинного походження через справляння плати за обсяг заготовлених у лісі грибів, ягід, лікарських рослин та інших недеревних продуктів лісу [4]. Економічну оцінку 1 га недеревної рослинності (Z_m) лісогосподарських земель пропонуємо розраховувати за формулою (1), яку розроблено за рекомендаціями І. М. Синякевича [7]:

$$Z_m = \sum_{j=1}^J \sum_{t=1}^T (P_{jt} - C_{jt} - P_{njt}) \cdot \alpha_t \cdot M_{jt} \cdot k_t \quad (1)$$

де j – кількість видів економічно доступної рослинності, які є об'єктом оцінювання; t – тривалість розрахункового періоду, який визначається терміном заготівлі недеревної рослинності; P_{jt} – ціна одного кілограма продукції побічного користування лісом j -го виду в t -му році (без ПДВ); C_{jt} – повна собівартість 1 кг продукції побічного користування лісом i -го виду в t -му році (без плати за спеціальне використання недеревної рослинності); P_{njt} – нормативний прибуток у ціні одного кілограма продукції побічного користування лісом j -го виду в t -му році; α_t – коефіцієнт дисконту для t -го року; M_{jt} – економічно доступні ресурси недеревної рослинності i -го виду в t -му році в кілограмах; k_t – коефіцієнт екологічної шкоди (може визначатися, наприклад, втратою родючості ґрунту внаслідок його ущільнення тощо).

Як бачимо, для того, щоб визначити економічну оцінку одного гектара лісової недеревної рослинності, необхідно враховувати значну кількість показників не тільки лісогосподарських, але й економічних, що вимагає злагодженої роботи всіх відділів підприємства.

Є.І. Сенько, О.І. Фурдичко звертають увагу на відсутність донині методичних розробок та інструкцій, які би слугували потребам проведення чіткого розподілу ресурсів за їх кількісними та якісними показниками. Якщо склад та перелік лісових ресурсів у кожному підприємстві буде індивідуальний, то кількісні та якісні показники виміру мають бути уніфікованими. Тому в кінцевому результаті все це впливатиме на визначення одиниці обліку тих чи інших лісових ресурсів [6].

Науковці акцентують також увагу на невирішених проблемах обліку недеревних лісових ресурсів. Йдеться про потребу мати доступну інформацію про запаси НП лісогосподарських земель не лише по Україні в цілому, а й у розрізі регіонів. Нині така інформація залишається недостатньою та недоступною для користування громадськості. Це є однією з перешкод у справі раціонального їх використання та складання реальних планів заготівель. У нашій країні потребує також удосконалення чинне законодавство, що регулює процеси управління та обліку недеревної продукції, їхню оцінку. Публічність і доступність таких

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

даних слугуватиме каталізатором покращення фінансового стану суб'єктів володіння й користування лісогосподарськими землями та дасть можливість частково спрямувати виручені кошти на збереження, поліпшення й охорону недеревної продукції.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Обґрунтувати потребу та запропонувати конкретні заходи щодо удосконалення обліку та оцінювання недеревної продукції, яка продукується землями лісогосподарського призначення.

Мета статті. Головна мета дослідження полягає у проведенні аналізу використання й оцінювання найважливіших видів недеревної продукції, що генерується лісогосподарськими землями, а також вирішення еколого-економічних завдань власниками й користувачами лісових угідь.

Виклад основного матеріалу. Дослідження, пов'язані з використанням земель лісогосподарського фонду, потребують уточнення поняття «недеревна продукція». Відомо, що, крім лісодеревини, власники й користувачі лісогосподарських земель заготовляють НП, яку відносять до категорій «неосновної». Аналізуючи дослідження багатьох учених, можна констатувати, що поняття «недеревна продукція» включає в себе все різноманіття флористики та фауністики біологічного походження, які не є деревиною. Сюди відносять другорядні лісові матеріали: заготівля живиці, пнів, лубу, кори, деревної зелені, деревних соків; побічні лісові користування: заготівля сіна, випасання худоби, розміщення пасік, заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин, тощо. Перспективним з економічного, екологічного та соціального погляду є використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей [2].

Недеревні ресурси лісогосподарських земель надзвичайно різноманітні за своїм видовим складом і характером застосування. Вони включають харчові, лікарські, медоносні, технічні та інші господарські групи рослин, а також їстівні види грибів та ін. Вартість цих ресурсів в окремих категоріях лісів перевищує вартість деревини. На жаль, до останнього часу в Україні не було даних про запаси й територіальне розміщення більшості видів сировинних рослин і грибів, оскільки при таксації лісу вони відносяться до розряду так званих «побічних користувань», а тому не мають детального обліку.

Основними причинами, що унеможливають вирішення завдань успішного використання недеревної продукції, на нашу думку є знеособлення користування ресурсами лісу, відсутність конкретних користувачів лісовими угіддями і затверджених правил збору лісової продукції на усіх рівнях, невелика кількість переробних пунктів на місцях та надзвичайно застаріле обладнання, що використовуються для перероблення сировини. Суб'єкти підприємницької діяльності не проявляють інтересу до більш прибуткової переробки, що пояснюється, зокрема, високою капіталомісткістю переробної ланки і відсутністю маркетингових досліджень, які стосуються просування і реалізації готової продукції недеревного характеру.

Втім така негативна тенденція не є властивою для більшості країн Європи і Світу. Згідно з даними ФАО, близько 80 % населення у країнах, що розвиваються, інтенсивно використовують недеревні продукти для їжі та лікування. Заготівля недеревних продуктів лісових земель забезпечує сировиною потужні промислові підприємства. Чималий відсоток міжнародної торгівлі займають такі товари, як мед, горіхи, гриби, ягоди, лікарські рослини. З економічного погляду значення недеревних продуктів є не меншим, ніж значення деревини. Так, у 1991 р. Підрозділ Лісової продукції Відділу лісівництва ФАО (Forest Products Division of FAO Forestry Department) розробив програму просування та розвитку продуктів недеревного походження як однієї з пріоритетних сфер діяльності ФАО [1]. Згідно з ФАО збільшення частки використання недеревної продукції лісу є однією з ознак переходу до сталого ведення лісового господарства.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Наша країна поки що не перебуває у фазі заготівлі, збору та переробки недержавної продукції лісгосподарських земель. У квітні 2006 року Кабінетом Міністрів України з метою підвищення ефективності використання лісових ресурсів в умовах ринкових відносин та вдосконалення фінансово-економічного механізму було запропоновано шляхи вирішення проблем лісового господарства та прийнята «Концепція реформування та розвитку лісового господарства» [5]. Цим документом передбачається удосконалення порядку та визначення і справляння платежів за використання лісових ресурсів, удосконалення методики розрахунку розміру плати та використання земель лісового фонду, на яких проводиться заготівля грибів, ягід, лікарської сировини.

Дуже важливим для України є досвід країн ЄС, у яких сформований лісгосподарський сектор з повним циклом заготівлі й переробки недержавної продукції є конкурентоспроможним видом економічної діяльності, що слугує основою формування особистих доходів громадян та забезпечує розширення трудової зайнятості населення.

Протягом останніх років у лісовому господарстві України спостерігається зростання обсягів спеціального використання недержавних лісових ресурсів, зокрема заготівля другорядних лісових матеріалів і побічних лісових користуваль (заготівля дикорослих плодів, грибів, ягід, лікарських рослин). Лісгосподарські підприємства поряд з виробництвом основних видів продукції лісового господарства з деревини здійснюють побічні лісові користуваль. Так, за 2014 рік у лісах України заготовлено: 4,2 т кори, 7,3 т деревної зелені, 7,6 т дикорослих плодів, 34,3 т горіхів, 165,2 т грибів, 2285,9 т ягід, 126,9 т лікарської сировини, 2946,2 т деревних соків, 1590,8 т сіна та 2123,0 т очерету. Потенційні обсяги ресурсів побічного користуваль дозволяють подальший розвиток цього напрямку господарської діяльності за умови сталого користуваль (табл.) [3].

Таблиця

Динаміка заготівлі другорядної лісової продукції

Продукція	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Живиця, т	–	3,0	–	3,0	–
Кора, т	3,0	18,3	–	0,3	4,2
Новорічні ялинки, тис. шт	646,9	575,2	746,9	567,5	357,5
Дикорослі плоди, т	121,3	28,6	63,0	3,5	7,6
Гриби, т	474,4	162,0	193,0	183,9	165,2
Ягоди, т	5730,5	4670,9	6612,9	3803,8	2285,9
Лікарські рослини, т	211,0	126,2	98,8	158,1	126,9
Деревні соки, т	2909,4	3329,7	2883,0	2518,9	2946,2
Сіно, т	2387,6	2069,3	2073,1	1816,3	1590,8
Горіхи, т	22,5	39,2	34,1	37,5	34,3
Деревна зелень, т	14,2	35,0	50,7	476,8	7,3
Очерет, т	4212,0	4448,0	3963,0	2553,9	2123,0
Деревне вугілля, т	–	–	–	–	212,1

Джерело: [3].

Дослідження засвідчують, що, зважаючи на економічні негаразди у країні, доцільно було б підвищити обсяги заготівлі й використання недержавної продукції лісгосподарських земель. Аналогічне стосується також нарощування обсягів заготівель та експорту, покращення якості й асортименту продукції, удосконалення обліку та оцінювання недержавних продуктів, що створить передумови додаткового поліпшення фінансового становища лісового сектору економіки та допоможе зберегти й покращити природний стан земель лісгосподарського призначення.

При цьому особливо важлива роль має бути відведена державі, яка недоотримує чималі кошти через недостатність контролю за суб'єктами підприємництва на лісгосподарських землях. Йдеться про те, що в Лісовому кодексі України зазначено, що промислова заготів-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

ля недеревної продукції лісу з метою її подальшого перероблення або реалізації дозволяється за умови сплати податку за «спеціальне використання лісових ресурсів». В той же час, це положення часто ігнорується приватними підприємницькими структурами.

Відповідно до чинного положення вітчизняний законодавець надав право на безоплатний збір недеревних продуктів лісу місцевому населенню. Збирання та реалізація недеревної продукції громадянами є важливим джерелом заробітку. Втім реальна ціна, дохід, який вони отримують, у 8–10 разів є меншим за його реальну вартість. Це пов'язано зі складним фінансовим становищем населення та відсутністю нормального заробітку, а підприємці, користуючись цим, приймають товар у населення за заниженою ціною і реалізують значно дорожче.

Результати досліджень засвідчують також, що відсутність плати та достовірної економічної оцінки недеревних ресурсів негативно позначилося на розвитку лісового господарства країни. Безкоштовне користування більшістю видів лісових ресурсів призвело до поширення економічно необґрунтованих відводів і вилучення земель лісового фонду. Досі у вітчизняному лісовому господарстві відсутні загальні методологічні підходи до проведення економічного оцінювання лісових ресурсів, які б характеризувалися єдиною системою показників з метою здійснення комплексного оцінювання недеревних ресурсів лісу. Тому комплексне оцінювання недеревної продукції лісового сектору повинна включати в себе суму оцінок земель лісового фонду, різноманітних лісових ресурсів, що мають реальну вартість, наприклад: заготівля живиці, пнів, лубу, кори, деревної зелені, деревних соків; побічні лісові користування: заготівля сіна, випасання худоби, розміщення пасік, заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин, тощо.

Дослідження засвідчують також, що лише деякі країни докладають зусилля для диверсифікації інформації у зв'язку з запровадженням інноваційних методів для збільшення вигоди від використання недеревної продукції та послуг. Загалом, давня традиція більшості європейських країн надавати громадянам право вільного використання недеревної продукції та лісових послуг збереглася донині. Втім такі засади господарювання часто спричиняють до гальмування зусиль щодо впровадження нових моделей отримання суспільством додаткових вигод від лісів, крім простого доступу до лісу.

Однією з умов покращення функціонування лісогосподарських земель і підвищення економічного значення недеревних продуктів доцільною є зміна цільового призначення самих земель. Тому ми пропонуємо всі ресурси лісогосподарських земель, зокрема і недеревні, використовувати як засіб покращення духовного та фізичного стану людини.

Погоджуємось з думкою професора М. В. Щурика стосовно того, що лісогосподарські землі, зокрема їх деревинні та недеревинні компоненти, різноманіття флориністики і фауністики, цілюще гірське повітря найбільш доцільно використовувати для поліпшення здоров'я населення, організації відпочинку, розвитку сфери рекреаційних послуг. З цією метою доцільно змінити цільове використання не лише лісогосподарських земель, а й усього природно-ресурсного потенціалу Карпатського макрорегіону. Негайно слід припинити вирубування лісодеревини (за винятком санітарних рубок), заборонити полювання, вилов риби в гірських ріках на найближчі 10 років з метою поліпшення їх водонаповненості та відновлення популяції флориністики і фауністики. Недотримання цих вимог, зокрема подальше нарощування обсягів вирубування лісодеревини, спричинить розширення площ, оголених від лісу [8]. Разом з тим, судячи із чинних засад організації лісогосподарської сфери, в цілому використання лісогосподарських земель не відповідає вимогам концепції сталого розвитку. Нині роль і значення лісових та земельних ресурсів для існування й розвитку нашої країни значно недооцінюється. Землі лісогосподарського призначення потребують ефективного використання та відтворення, що дасть можливість у подальшому збільшити обсяги заготівлі та реалізації недеревної продукції.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Особливо важливим для розвитку, функціонування і відтворення лісогосподарських земель є збереження флористики та фауністики на них. Недеревні продукти рослинного походження разом з лісовою фауною є невід'ємним компонентом лісової екосистеми. Вони створюють сприятливу екологічну систему лісу. Використання недеревної продукції поряд з туризмом і рекреацією становить собою ключовий напрямок експлуатації відновлювальних ресурсів, які забезпечують збереження біорозмаїття. Вони правомірно претендують на роль передової технології природокористування, перспективної для Карпатського макрорегіону.

Таким чином, нині є потреба встановлення конкретної й об'єктивної плати за ці ресурси, і в такий спосіб регулювати обсяги заготівлі; створити спеціальний орган у лісогосподарському секторі, який би видавав дозволи на користування продукцією та здійснював контроль, визначав місця, в якому має здійснюватися їх заготівля та обсяг; необхідно запровадити раціональне невиснажливе користування недеревною продукцією.

Висновки і пропозиції. Нині основними завданнями державної політики в лісовому господарстві повинні стати заходи щодо освоєння та раціонального використання продукції лісового господарства. В їх складі чільне місце належить недеревним ресурсам, які б дали змогу покращити та пришвидшити збереження та відтворення лісових земель. Саме вони виступають першоджерелом, основою для розвитку і росту всього переліку продукції лісових ресурсів.

Реалізація зазначеного стане можливим завдяки налагодженню адекватного обліку недеревної продукції, яка генерується землями лісогосподарського призначення і яку отримують за результатами вирубування дерев чи збирання недеревних лісових ресурсів. Аналіз засвідчує також, що діючий механізм використання продукції лісогосподарського сектору, зокрема недеревного походження, потребує подальшого вдосконалення. Інформація щодо обсягів генези і використання недеревних ресурсів важлива також з огляду на потреби планування їх раціонального освоєння, контролю за її рухом, плануванням розрахунків з бюджетом щодо рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів.

Вищезазначені пропозиції з удосконалення використання недеревних лісових ресурсів дозволять збільшити доходи підприємств лісового господарства, надходження коштів до бюджету країни, покращити контроль за раціональним використанням лісу, збільшити кількість робочих місць, урізноманітнити процеси харчування, лікування та відпочинок населення. Проте формування інформації щодо заготівлі, збору, використання недеревних лісових ресурсів потребує подальших досліджень. Передусім це стосується вирішення завдань удосконалення фінансової, статистичної та внутрішньогосподарської звітності, яка нині не є прозорою та не відповідає вимогам сучасності.

Список використаних джерел

1. *Forest and agriculture organization of the United Nations, FAO. Forest trees and food: Rome, 1992.* – Рр. 122–124.
2. *Використання недеревних продуктів лісу [Електронний ресурс].* – Режим доступу : <http://skoledlg.com.ua/mekhanizmy-hromadskoho-kontroliu-v-lishospakh-lvivskoho-oulmh/vykorystannia-nederevnykh-produktiv-lisu>.
3. *Довкілля України : статистичний збірник [Електронний ресурс] / Держслужба статистики України.* – К., 2015. – 223 с. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnav_ser_u.htm.
4. *Малик Л. О. Формування і використання платежів за недеревні рослинні ресурси для реалізації лісової політики : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.08.01 / Л. О. Малик ; Укр-ДЛТУ.* – Львів, 2001. – 20 с.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

5. *Про схвалення Концепції реформування та розвитку лісового господарства* : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2006 р. № 208-р // Офіційний вісник України. – 2006. – 3 мая (№ 16). – С. 224.

6. *Сенько Є. І.* Економіка комплексного використання і відтворення харчових ресурсів лісу / Є. І. Сенько, О. І. Фурдичко. – Львів : Місіонер, 1996. – 296 с.

7. *Синякевич І. М.* Економіка лісоторування : підручник / І. М. Синякевич. – Львів. : ІЗМН, 2000. – 402 с.

8. *Щурик М. В.* Раціональне використання та охорона земель лісового господарства / М. В. Щурик // Економіка природокористування і охорони довкілля. – К., 2012. – С. 65–71.

References

1. Forest and agriculture organization of the United Nations (1992), FAO, Rome, pp. 122–124 (in Italy).

2. Vykorystannia nederevnykh produktiv lisu [The use of non-timber forest products]. skoledlg.com.ua Retrieved from <http://skoledlg.com.ua/mekhanizmy-hromadskoho-kontroliu-v-lishospakh-lvivskoho-oulmh/vykorystannia-nederevnykh-produktiv-lisu>.

3. Dovkillia Ukrainy. Statystychnyi zbirnyk [Environment Ukraine. Statistical Yearbook] (2015). *Derzhsluzhba statystyky Ukrainy – State Service of Statistics of Ukraine*. www.ukrstat.gov.ua Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnav_ser_u.htm.

4. Malyk, L.O.(2001). Formuvannia i vykorystannia platezhiv za nederevni roslynni resursy dlia realizatsii lisovoi polityky [The formation and use of payments for non-timber plant resources for the implementation of forest policy] *Extended abstract of PhD thesis*. Lviv (in Ukrainian).

5. *Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia ta rozvytku lisovoho hospodarstva: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 kvitnia 2006 r. № 208-r* [On Approval of the Concept of Reform and Development of Forestry: Order of Cabinet of Ministers of Ukraine on April 18, 2006 № № 208-p]. (2006, May 3). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, no. 16.

6. Senko, Ye.I., Furdychko, O.I. (1996). *Ekonomika kompleksnoho vykorystannia i vidtvorennia kharchovykh resursiv lisu [The economy integrated use and reproduction of forest food resources]*. Lviv: Misioner (in Ukrainian).

7. Syniakovykh, I.M. (2000). *Ekonomika lisokorystuvannia [Economics of forestry]*. Lviv: IZMN (in Ukrainian).

8. Shchuryk, M.V. (2012). Ratsionalne vykorystannia ta okhorona zemel lisovoho hospodarstva [Rational use and protection of forest lands] *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovkillia – Environmental Economics and Environment*. Kyiv, pp.65–71(in Ukrainian).

Бандерич Василь Богданович – аспірант, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна).

Бандерич Василий Богданович – аспірант, Івано-Франковський національний технічний університет нафти і газу (ул. Карпатская, 15, г. Івано-Франковск, 76000, Украина).

Banderych Vasyl – PhD student, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Karpatska Str., 15, 76000 Ivano-Frankivsk, Ukraine).

E-mail: banderuchvasyl@ukr.net